

Aan allen die dit lezen: gegroet!

In reactie op het Voorstel van Wet tot wijziging van de Leerplichtwet 1969 en de Wet op het onderwijstoezicht houdende aanvullende voorschriften aan de vrijstelling als bedoel in artikel 5, onder b, van de Leerplichtwet 1969 (Wet voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren) geef ik u hiernavolgend mijn reactie.

Schrappen is efficiënter

Het wetsvoorstel maakt overduidelijk wat het gevoel is van de wetgever: thuisonderwijs is een anomalie die in Nederland niet langer mag bestaan. Het feitelijk gevolg van aanneming van het voorstel in ongewijzigde vorm is uitbanning van thuisonderwijs. Schrapping van vrijstelling op grond van richtingbezwaren ware een kortere weg tot het hetzelfde resultaat, hetgeen ondergetekende overigens niet voorstaat.

Duidelijk is in ieder geval dat de wetgever zich wel zeer onvoldoende heeft geïnformeerd over de aard van thuisonderwijs: een vorm van onderwijs die ver afstaat van 'school, maar dan thuis' - de notie die de opstellers van het voorstel lijken te hebben. Thuisonderwijzers dienen voortaan het onderwijs in te richten als op school, waarbij ze dan wel hun levensrichting actief mogen uitdragen. Het voorstel ademt een gebrek aan vertrouwen in ouders uit. Na aanneming ontstaat de tegenstelling dat kinderen zijn vrijgesteld van leerplicht, als er maar voor wordt gezorgd dat er thuis op gelijke wijze wordt geleerd als op school.

Dit staat in schril contrast met de door de wetgever geuite wens thuisonderwijs van een wettelijke basis te voorzien teneinde maatschappelijk onbegrip tegen te gaan. Persoonlijk ben ik mij niet bewust van maatschappelijk onbegrip ten aanzien van thuisonderwijs in een mate die bezwaarlijk zou zijn voor thuisonderwijzers. Bij mijn weten hebben Nederlandse thuisonderwijzers, laat staan de Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs (NVvTO), ook niet verzocht om maatschappelijke acceptatie van thuisonderwijs te bewerkstelligen. Wel is er al langer de wens thuisonderwijs als volwaardige onderwijsvorm naast schoolonderwijs in de wet verankerd te zien. Daarvan is hier echter geen sprake. Het woord 'thuisonderwijs' komt niet eens in het voorstel voor en de constructie is een antithese: kinderen kunnen worden vrijgesteld van de leerplicht, indien ze maar 'schools' leren. Het enige waar kinderen nog van worden vrijgesteld is schoolgang.

Discriminatie

Bovenstaande moge wellicht meer filosofisch van aard zijn, ronduit alarmerend is dat het voorliggende voorstel discriminatoir is: thuisonderwijzers dienen voortaan te voldoen aan de taaltoets, het betrokken kind mag niet onder toezicht staan en ouders dienen te accepteren dat hun recht op huisvrede niet langer wordt geëerbiedigd.

Voortaan zullen thuisonderwijzers worden uitgesloten die:

- onvoldoende intelligent zijn om de taaltoets te doorstaan dan wel niet de mogelijkheid hebben gehad om hun taalvaardigheid in het Nederlands voldoende te ontwikkelen (denk aan immigranten, ouders met een VMBO-opleiding, mensen die onvoldoende financiële middelen hebben voor een examen, enzovoort)¹;
- geconfronteerd worden met een ondertoezichtstelling (OTS). De achterliggende gedachte laat zich raden: een OTS staat gelijk aan een brevet van onvermogen. Dat is geen juiste voorstelling van zaken. Een OTS wordt in Nederland regelmatig met instemming van ouders uitgesproken, omdat er binnen de OTS meer mogelijkheden tot hulpverlening zijn dan wel om de jongere duidelijk te maken dat hulpverlening niet langer vrijwillig is. Het effect van uitsluiting van ondertoezichtgestelde kinderen zal, naar is te vrezen, averechts werken. Thuisonderwijzers zullen onder deze wijziging van wet hulp van overheidswege liever mijden dan omarmen;

1 Niet geheel terzijde merk ik op dat een aanleiding voor het huidige voorstel de sluiting van een Amsterdams islamitische school is en het daaropvolgende besluit van een aantal ouders om voortaan thuisonderwijs te geven. Het wetsvoorstel lijkt discriminatie actief te beogen. Overigens zijn in Nederland in het tertiair onderwijs veel docenten actief die de taaltoets met geen mogelijkheid zouden doorstaan. De wetgever heeft Engelstalig onderwijs op universitair niveau toegestaan - zelfs gepropageerd - om nu ouders die als primaire onderwijstaal Engels willen hanteren weg te zetten als inadequaar.

- geen toegang willen verlenen tot hun woning aan leerplichtambtenaren of ambtenaren van de Onderwijsinspectie. Is voor het binnentreden in een woning zonder toestemming van de hoofdbewoner steeds wettelijk vereist dat er een machtiging is van de rechter, voor een geslaagd beroep op vrijstelling wordt dat hier allerm minst chique geregeld: thuisonderwijzers gelieve hun recht op huisvrede op te geven als één van de vele betalingen voor vrijstelling. Hiertegenover staat geen enkele waarborg, wat mij brengt bij een derde fundamenteel bezwaar.

Rechtsonzekerheid

De rechtspositie van thuisonderwijzers en hun kinderen is na aanmerking van het wetsvoorstel uiterst onzeker: de weg naar vrijstelling is voorzien van velerlei opstakels en onduidelijk is hoe het moet als een hobbel niet (direct) genomen kan worden. Wat staat er bijvoorbeeld te gebeuren wanneer een thuisonderwijzers te laat is met het indienen van een verzoek tot afgifte van een verklaring van geen bezwaar – of bij (her)vestiging in Nederland? Wat kan een ouder doen die van de inspectie te horen krijgt dat er bezwaar is tegen vrijstelling? Als er een beroepsmogelijkheid is: wat dient in de tussentijd te gebeuren? Thuisonderwijs na schoolgang is immers uitgesloten. Wat is de bedoeling van het ‘tentoonstellen’ van het 4-jarige kind tijdens het gesprek met de leerplichtambtenaar en hoe moet de ambtenaar het niveau Nederlands (nogmaals) toetsen?² Wat kan een ouder doen tegen weigering van afgifte van vrijstelling, nu dit besluit niet valt onder de Awb? Wat zijn de mogelijkheden indien de inspectie oordeelt dat het onderwijs tekortschiet?

Slordig en onleesbaar

Het is inmiddels zo'n 20 jaar geleden dat ik mijn studie Nederlands recht afrondde. Tijdens de studie lag steeds de nadruk op het systeem van de wet met haar hiërarchie van hogere naar lagere en anderzijdse speciale naar algemene regelgeving. Als student raakte je onder de indruk van de esthetiek van dit staketsel van wetten en kreeg je bewondering voor de opstellers daarvan. Zo niet met betrekking tot dit voorstel van wet.

Het onderhavige voorstel maakt van de toch al niet zo fraaie Leerplichtwet 1969 een ware monstrositeit: een onoverzichtelijke brei verwijzingen die het presteert om kinderen vrijgesteld te doen zijn niet van leerplicht, maar van schoolgang – dit alles onder zorgelijke en discriminatoire voorwaarden. Mijn hoop is op dit punt gevestigd op de Eerste Kamer als toetsingsorgaan wetstechnische aspecten bij uitstek. Zelfs al zou op de inhoud niets aan te merken zijn, moeten we dit soort ongracieuze regelingen niet willen.

Vrijheid van onderwijs

Van harte hoop ik dat dit voorstel integraal naar de prullenbak wordt verwezen. Er wordt in geen enkele verbetering voorzien, maar maakt thuisonderwijs in het beste geval ‘thuischool’ en in het slechtste geval onmogelijk. Ik zie uit naar een voorstel waarin thuisonderwijs als onderwijsvorm naast schoolonderwijs wordt erkend. Een wetsvoorstel dat mogelijk maakt dat ouders en jeugdigen vrij zijn die vorm van onderwijs te kiezen die het beste bij hen past. Dit zou het onderwijsklimaat in Nederland verrijken. Juist omdat Nederland onderwijs hoog in het vaandel heeft staan verdient het een erkenning van deze onderwijsvorm, die blijkens vele onderzoeken in binnen- en buitenland, positieve effecten sorteert voor zowel het onderwijs aan de betrokken jeugdigen als hun sociaal-maatschappelijke ontwikkeling. Wellicht zou de wetgever eens over de grenzen kunnen kijken en leren van de regelingen en ervaringen in die landen waar thuisonderwijs daadwerkelijk bij wet geregeld is?

Nijensleek, 14 juli 2020

mr. K.R. Kuijl, thuisonderwijzer

² Is een leerplichtambtenaar wel uitgerust om het taalniveau Nederlands te toetsen? De vraag dringt zich op of leerplichtambtenaren in zijn algemeenheid Nederlands beheersen op B2 dan wel 3F niveau. Als voor ouders het enkel overleggen van een diploma of certificaat niet afdoende is, mag ook bij een leerplichtambtenaar terzake niet worden verwezen naar diens opleidingsniveau.